

مطالعه‌ی تطبیقی گذران اوقات فراغت جوانان

شهر صومعه سرا

(مطالعه موردی: دانش آموزان دختر و پسر مقطع دبیرستان)

دکتر اکبر معتمدی مهر*

استاد یار دانشگاه آزاد اسلامی واحد رشت

مریم واقف کودهی

کارشناس ارشد جغرافیا و برنامه ریزی توریسم

چکیده

اوقات فراغت یکی از مهم ترین بخش زندگی انسان است که امروزه توانسته جایگاه ارزش خاص خود را در جوامع بشری بیابد. نیروی جوان که سرمایه های اصلی و بنیادی هر جامعه محسوب می شوند نیازمند برنامه ریزی مدون و اصولی درباره ی اوقات فراغت می باشند.

---

* نویسنده مسئول: ۰۹۱۱۱۳۷۴۳۴۶ E-mail: motamedimehr@iaurasht.ac.ir

باتوجه به اهمیت فراغت و فواید بالقوه فرهنگی و اجتماعی آن برای جوانان با تاکید بر جوانان دانش آموز، تحقیق حاضر با هدف بررسی تطبیقی گذران اوقات فراغت دانش آموزان پسر و دختر مقطع دبیرستان شهر صومعه سرا انجام گرفته است. از آنجایی که این تحقیق به منظور مطالعه شرایط موجود صورت گرفته است بنابراین از نوع توصیفی-تحلیلی و به روش میدانی است. جامعه آماری شامل دانش آموزان دختر و پسر مقطع متوسطه شهر صومعه سرا است که در سال تحصیلی ۸۸-۸۷ مشغول به تحصیل می باشند. ابزار جمع آوری اطلاعات پرسشنامه ی محقق ساخته است. بر اساس نمونه گیری تصادفی تعداد ۳۶۰ نفر به عنوان حجم نمونه بر اساس جدول مورگان (Morgan) انتخاب شده اند. جهت تجزیه و تحلیل داده ها و استخراج نتایج و آزمون فرضیه از روش های آماری توصیفی-استنباطی با کمک نرم افزار Spss و Excel صورت گرفته است. براساس نتایج تحقیق بین نحوه ی گذران اوقات فراغت دانش آموزان پسر و دختر تفاوت معنی داری وجود دارد. زمان فراغت پسر و دختر تنها در فصل تابستان دارای تفاوت معنی داری شد. همچنین با توجه به فقر امکانات فراغتی شهر صومعه سرا، تقاضاهای و خواسته های دانش آموزان نیز دال بر این فقر بود، که بیانگر عدم وابستگی بین نیازها و بستر سازی فراغتی جامعه وجود دارد. یک فرضیه با سطح معنی داری ۰.۰۵ مورد تایید قرار گرفت.

واژگان کلیدی: بررسی تطبیقی، اوقات فراغت، جوانان، دانش آموزان

۱. مقدمه

در میان ارزش های اجتماعی یک جامعه، اوقات فراغت نیز یکی از ارزش های مهم محسوب می شود. اوقات فراغت یک تربیت غیر رسمی است که می تواند تاثیری به مراتب بیشتر از آموزش و تربیت رسمی بفرودبگذارد. گذران مطلوب اوقات فراغت به شکل جامع و اصولی خود می تواند جوانان و نوجوانان را برای ورود به عرصه های زندگی، تجربه کارگروهی، مهارت آموزی و ترسیم آینده ای روشن و امید بخش یاری رساند. با فعالیت های فراغتی مثبت و ثمر بخش می توان زمینه های رشد شخصیت و چگونگی پاسخگویی و ایفای وظایف شغلی، اجتماعی و خانوادگی را نیز فراهم آورد.

فراغت ترجمه ی معادل فرانسوی Loisir و انگلیسی Leisure و یا معادل آلمانی Freizeit یا Musse است که در زبان فارسی رایج گشته است، برداشت هایی که از

دید گاه‌های مختلف علوم انسانی از اوقات فراغت می‌شود بسیار متنوع هستند و روی این اصل تا کنون تعاریف متفاوتی از جنبه‌های گوناگون برای اوقات فراغت ارائه شده است (رضوانی، ۱۳۷۹).

گذران مطلوب اوقات فراغت می‌تواند اراده‌ی فرد را برای ادامه یک زندگی همراه با موفقیت تقویت و نشاط روحی و روانی در راستای کنترل و پیشگیری جوانان از کجروی‌ها، آسیب‌ها و انحرافات اجتماعی تقویت نماید. در این راستا بستر سازی مناسب برای گذران اوقات فراغت زمینه‌های بروز خلاقیت‌ها را نیز در فرد بارور می‌کند و ظهور کارهای خلاقانه و ابتکارات و اکتشافات تجربی، علمی و هنری را به دنبال دارد. هرچند فراغت نتیجه‌ی گزینش آزادانه فرد و تجربه‌ای است که فرد هنگام رهایی از الزامات کارهای روزانه و براساس تمایلات و رضایت شخصی خود انتخاب می‌کند، اما چنانچه فاقد برنامه چارچوب، و روش سامان یافته‌ای باشد تبعات زیانباری برای فرد و جامعه به دنبال خواهد داشت.

دانش آموزان جوان (مقطع متوسطه) نیز بخش اعظمی از جوانان جامعه را تشکیل می‌دهد که لزوم غنی‌سازی و چگونگی گذران اوقات فراغت آنان نیز بخاطر توأم بودن با تربیت و آموزش رسمی می‌تواند بسیار دارای اهمیت باشد. از آنجایی که شرط صحیح بهره‌گیری از اوقات فراغت و تاثیر بیشتر آن بر فرد، به برنامه‌ریزی صحیح و اصولی و متناسب با نیاز میلیون‌ها جوان و نوجوان نیازمند است لذا به منظور برنامه‌ریزی مطلوب و اصولی ابتدا نیاز به شناخت تفاوت‌های اساسی بین نیازهای پسر و دختر است تا سیاست‌گذاری‌ها برای نحوه گذران اوقات فراغت همسو با نیازهای واقعی جامعه رشد و تکامل یابد. هدف اصلی این تحقیق بررسی تطبیقی گذران اوقات فراغت دانش آموزان دختر و پسر مقطع دبیرستان و راهکارهای غنی‌سازی آن در شهرستان صومعه سرا است. فرضیات طرح شده در پژوهش حاضر شامل: ۱- بین نحوه‌ی گذران اوقات فراغت دختران و پسران تفاوت معنی‌داری وجود ندارد. ۲- بین عوامل تاثیر گذار در نحوه‌ی گذران اوقات فراغت دختران و پسران تفاوت معنی‌داری وجود دارد.

۲. پیشینه ی تحقیق

در اوایل ۱۹۷۰ که مصادف بود با دوره ی رشد و توسعه ی اقتصادی بود، تحقیقات انجام شده به روی گذران اوقات فراغت بیش از آن که به گذشته توجه داشته باشد به برنامه ریزی برای آینده توجه داشت. نخستین رساله جدید در طرفداری از فراغت برای کارگران در اروپا توسط پل لامارک سوسیالیست نوشته شد که حق تنبل بودن نام داشت و در آمریکا تورشتاین و بلن با تدوین کتاب نظریه طبقه فارغ از کار، جامعه شناسی زمان فراغت را بنا نهاد. در سال ۱۹۲۴ دفتر بین المللی کار، نخستین کنفرانس بین المللی را درباره وقت آزاد کارگران بر پا کرد ۳۰۰ نماینده از ۱۸ ملت در آن شرکت داشتند که نظر عمومی اهمیت دادن به اوقات فراغت بود. به دنبال این تحولات تفکر و تدبیر درباره اوقات فراغت و توجه به تنظیم گذران اوقات فراغت در کشورهای صنعتی رواج روزافزون یافت زیرا کاربرد بیش از پیش نتایج تحقیقات علمی در روش های تولید و افزایش بهره‌وری کار موجب تقلیل تدریجی مدت کار و افزایش زمان بیکاری شد (عاشورپور، ۱۳۷۷). در ایران نیز از سال ۱۳۴۰ تحقیق در این مورد آغاز شد. رادیو و تلویزیون، موسسه ی مطالعات اجتماعی دانشکده‌های تهران و دانشگاه های معماری و شهرسازی به این مهم پرداختند. در مجموع ۳۵ تحقیق دانش آموزی و دانشجویی از دهه ی ۱۹۴۰ تا دهه ی ۱۹۷۰ انجام شده است. به غیر از تحقیقات دانش آموزی، دانشجویی و جوانان در چند مورد پیرامون قشر کارمند، سالمندان و آموزگاران تحقیقاتی صورت گرفته است (تند نویس، ۱۳۸۰). با تشکیل شورای عالی جوانان و فعال شدن کمیسیون اوقات فراغت، چگونگی گذران اوقات فراغت نوجوانان و جوانان در ایران مورد توجه قرار گرفت و با انجام پژوهشی تحت عنوان نحوه ی گذران اوقات فراغت در بین جوانان شهر تهران در سال های ۷۲-۷۱ همیتی دو چندان یافت (جعفری، ۱۳۸۴). تحقیق در زمینه ی اوقات فراغت مردم ایران از سال ۱۳۴۶ شروع شده است (تند نویس، ۱۳۷۵). تحقیقات و بررسی های پایان نامه ها و طرح های تحقیقاتی سازمان های مختلف که به نوعی به مسئله ی گذران اوقات فراغت مربوط می شوند عمدتاً در سه حوزه انجام شده است: ۱- مسائل و مشکلات جوانان و بررسی نیاز مندی های آنان. ۲- چگونگی گذران اوقات فراغت در گروه های سنی خاص. ۳- توجه به عواقب اجتماعی و فرهنگی ناشی از کمبود امکانات مناسب جهت گذران اوقات فراغت و

تاثیر آن در گرایش به کجروی. وجود تحقیقات نسبتاً فراوان در زمینه‌ی چگونگی گذران اوقات فراغت اقشار جامعه بیانگر اهمیت این اوقات است که تعدادی از این تحقیقات قبل از پیروزی انقلاب اسلامی انجام شده است و روشنگر شیوه‌هایی است که در جامعه قبل از انقلاب در بین نوجوانان رواج داشته است و تعدادی هم بعد از پیروزی انقلاب اسلامی تا کنون انجام شده است. فریدون تند نویسنده در سه تحقیق خویش در زمینه‌های (جایگاه ورزش در اوقات فراغت دانشجویان (تند نویسنده، ۱۳۷۸)، جایگاه ورزش در اوقات فراغت ایران (تند نویسنده، ۱۳۷۸)، جایگاه ورزش در اوقات فراغت زنان ایران (مظفری، ۱۳۸۱)، مظفری و صفانیا درباره‌ی نحوه گذران اوقات فراغت دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی (رادمنده، ۱۳۸۵)، جمشید رادمنده در پایان نامه کارشناسی ارشد خود با عنوان (بررسی گذران اوقات فراغت و عوامل موثر بر آن در دانش‌آموزان پسر و دختر مقطع متوسطه شهرستان رامسر (رادمنده، ۱۳۸۵)، حسن عاشورپور در تحقیقی به نام: بررسی گذران اوقات در بین دانش‌آموزان پسر پایه‌ی سوم متوسطه شهری گیلان و تعیین عوامل موثر بر آن (فرمانداری صومعه سرا، ۱۳۸۷)، از جمله کسانی هستند که درباره اوقات فراغت به طور کلی و جزئی به مطالعه و تحقیق پرداخته‌اند.

۳. مواد و روش کار

۳-۱- معرفی منطقه‌ی مورد مطالعه

شهرستان صومعه سرا در ناحیه غربی استان گیلان واقع گردیده و از شمال به شهرستان‌های انزلی، رضوانشهر، از جنوب به شهرستان فومن، از شرق به شهرستان رشت و از غرب به شهرستان‌های رضوانشهر و فومن محدود است. مساحت این شهرستان معادل ۵۷۲۰۹ کیلومتر مربع (معاونت برنامه ریزی استان گیلان، ۱۳۷۸) در ۲۳ کیلومتری شهر رشت واقع است و ارتفاع آن ۶ متر از سطح دریای آزاد پایین‌تر است. این شهر در قسمت‌های جلگه‌ای فومنات واقع بوده و در موقعیت بسیار مناسبی جهت ارتباط با رشت، فومن، انزلی، و حتی آذربایجان (در آینده) قرار گرفته است. شهرستان صومعه سرا دارای مختصات جغرافیایی زیر بوده و یکی از شهرستان‌های استان گیلان می‌باشد:

جدول شماره (۱) مختصات جغرافیایی شهرستان صومعه سرا

عرض شمالی				طول جغرافیایی (شرقی)			
حداکثر		حداقل		حداکثر		حداقل	
درجه	دقیقه	درجه	دقیقه	درجه	دقیقه	درجه	دقیقه
۳۷	۲۹	۳۷	۱۵	۴۹	۳۱	۴۹	۰۲

[معاونت برنامه ریزی استان گیلان، ۱۳۸۵]

صومعه سرا با موقعیت جلگه ای، یکی از شهرهای جدید استان گیلان می باشد که در گذشته یکی از روستاهای کسما به شمار می رفت و نسبت به آبادی های اطراف خود از اهمیت کمتری برخوردار بود. مردم صومعه سرا به گویش گیلکی (بیه پس) تکلم می کنند. وجه تسمیه صومعه سرا به قولی برگرفته از نام عارف قرن چهارم و پنجم هجری قمری، شیخ عبدالله صومعه ای است که امروزه مزارش در اول جاده ی صومعه سرا- فومن قرار گرفته است. به عقیده ای دیگر صومعه هایی که در این شهر وجود داشته است علت اصلی این نامگذاری بوده است. برخی نیز بر این باورند که چون در گذشته های دور در این منطقه گلی به نام صومعه وجود داشته، اسم آن از آن جا گرفته شده است. به علت یکسان بودن گونه خاک و اقلیم، قسمت اعظم شهرستان در منطقه ی جلگه ای، زبان اکثریت مردم گیلکی و در نواحی و کوهپایه ای و ارتفاعات تنیان و در بخش میرزا کوچک جنگلی و همچنین روستاهای تالش محله چکوور، لارسر در بخش مرکزی مردم با گویش طالشی و در روستای گاز گیشه تعداد کرد مهاجر(از گذشته های دور) با زبان کردی تکلم می کنند. همچنین گروهی آذری زبان به عنوان مهاجر از استان های اردبیل و زنجان به طور پراکنده و خصوصا در محله ای موسوم به زیده سرا در شهر صومعه سرا سکونت دارند.

۲-۳. روش تحقیق

از آن جایی که این تحقیق به منظور مطالعه ی شرایط موجود صورت پذیرفته است بنابراین روش تحقیق برگزیده شده در این تحقیق روش توصیفی_ تحلیلی است که از شیوه ی مطالعات تطبیقی پیروی می کند و نمایش وضع موجود که بیشتر جنبه ی وصفی دارد و تجزیه و تحلیل داده ها که با روش تحلیلی صورت می پذیرد بهره خواهیم برد. در

پژوهش حاضر برای تجزیه و تحلیل و داده‌ها و اطلاعات به دست آمده، از روش‌های آماری توصیفی (شامل: توزیع فراوانی، درصد، میانگین و انحراف استاندارد) و آمار استنباطی (شامل آزمون t مستقل) استفاده شده است. در روش اسنادی با مراجعه به اسناد مکتوب سازمان‌ها و ادارات از جمله آموزش و پرورش؛ سازمان ملی جوانان و... همچنین مراجعه به کتب مقالات و فیش برداری از آن‌ها اقدام خواهد شد. همچنین از پرسشنامه بیست و پنج سوالی که توسط محقق به صورت باز و بسته تهیه شده استفاده شده است. برای دستیابی به جامعه‌ی نمونه در مدارس زیر ربط، پژوهشگر بعد از مراجعه به اداره‌ی آموزش و پرورش شهرستان صومعه سرا جهت کسب مجوز، به مدارس مربوطه مراجعه نموده ضمن معرفی خود به مدیریت مدارس و ارائه‌ی مجوز و شرح توضیحات لازم درخواست همکاری دانش‌آموزان از مدیریت مدارس نموده، سپس با اجازه‌ی مدیریت مدارس، پژوهشگر به اتفاق یکی از مسئولین در کلاس‌های انتخابی حضور یافته و پس از توضیحات و راهنمایی‌های لازم به دانش‌آموزان، اطلاعات مورد نیاز جمع‌آوری شده است. جامعه‌ی آماری پژوهش حاضر تمامی دانش‌آموزان مقطع متوسطه شهر صومعه سرا را شامل می‌شود که تعداد کل آن‌ها در سال تحصیلی ۸۷-۸۸، ۳۳۶۸ نفر می‌باشد. از تعداد کل دانش‌آموزان دختر و پسر مقطع متوسطه شهر صومعه سرا تعداد ۱۵۹۶ نفر را دانش‌آموز دختر و تعداد ۱۷۷۲ نفر را دانش‌آموزان پسر تشکیل می‌دهند. این تعداد دانش‌آموزان در ۹ مدرسه پسرانه و ۸ مدرسه دخترانه مشغول به تحصیل هستند. لازم به توضیح است که مدارس استثنایی، بزرگسالان و ایشارگران و شاهد خارج از جامعه‌ی آماری تحقیق می‌باشد.

۴. یافته‌های تحقیق

یکی از سوالات طرح شده در این پژوهش تحت عنوان: فعالیت‌های عمده‌ی جوانان دانش‌آموز جامعه‌ی آماری در اوقات فراغت چیست؟ با بررسی این جدول با استفاده از میانگین و انحراف استاندارد نتایج زیر حاصل شد: (جدول شماره ۲) با توجه به میانگین‌های به دست آمده به غیر از سرگرم شدن با موبایل و سایر موارد فراغتی، که بیانگر عدم تفاوت در انتخاب پسر و دختر می‌باشد، در بخش گردش و تفریح با دوستان، رسانه‌های صوتی

و تصویری و کتاب و مجلات دختران دارای میانگین بیشتری نسبت به پسران می باشند. میانگین انتخاب ورزش توسط پسران بیشتر از دختران می باشد.

جدول شماره (۲) فعالیت های عمده جوانان دانش آموز

عوامل	جنسیت	میانگین	انحراف استاندارد
گردش و تفریح با دوستان	پسر	۵.۵۸	۲.۷۷
	دختر	۷.۳۷	۴.۷۴
سرگرم شدن با موبایل	پسر	۲.۰۸	۲.۲۷
	دختر	۲.۶۲	۲.۲۶
ورزش	پسر	۸.۳۳	۶.۰۲
	دختر	۴.۵	۲.۶۱
رسانه های صوتی و ...	پسر	۲.۹۱	۲.۳۵
	دختر	۴	۲.۴۴
کتاب و مجلات	پسر	۲.۷۵	۱.۸۶
	دختر	۴.۱۲	۲.۶۹
سایر موارد	پسر	۳.۶۶	۲.۸۳
	دختر	۲.۷۵	۱.۹

ماخذ: مطالعات میدانی نگارنده، ۱۳۸۷

در راستای تحلیل فوق بر اساس سوالات یازدهم و دوازدهم پرسشنامه عضویت دختران و پسران در کتابخانه و باشگاه ورزشی نیز مورد بررسی قرار گرفت و بدین منظور از میانگین و انحراف استاندارد استفاده شده است: (جدول شماره ۳ و ۴)

جدول شماره (۳) میزان عضویت دختران و پسران در کتابخانه

انحراف استاندارد	میانگین	طبقات جنسیت
۲.۷	۴.۱	پسر
۳.۴	۸.۳	دختر

ماخذ: مطالعات میدانی نگارنده، ۱۳۸۷

جدول شماره (۴) میزان عضویت دختران و پسران در باشگاه ورزشی

انحراف استاندارد	میانگین	طبقات جنسیت
۵.۰۳	۹.۴	پسر
۲.۸	۳.۶	دختر

ماخذ: مطالعات میدانی نگارنده، ۱۳۸۷

میانگین شرکت دانش آموزان دختر در کتابخانه با ۸.۳ تقریباً دو برابر عضویت پسران در کتابخانه است و میزان عضویت پسران در باشگاه ورزشی با ۹.۴ بیانگر تفاوت میانگین نحوه ی گذران اوقات فراغت و تفاوت میان پسران و دختران نیز می باشد. عوامل موثر بر نحوه ی گذران اوقات فراغت پسران و دختران جامعه آماری را نیز می توان یکی از نکات مهم و قابل توجه در بررسی و تحلیل پرسشنامه مد نظر قرار داد. با توجه به این که عوامل موثر در پژوهش حاضر شامل نیازهای فردی، خانواده، امکانات و وضعیت مالی و... را پوشش می دهد، به منظور تاثیر هر یک از این عوامل بر اوقات فراغت پسران و دختران میانگین و انحراف استاندارد نمرات در دو گروه محاسبه و به منظور بررسی معنی داری تفاوت میان آن ها از آزمون T برای مقایسه دو گروه مستقل استفاده شده است. (جدول شماره ۵)

جدول شماره (۵): عوامل موثر بر گذران اوقات فراغت

دوره زمانی	جنسیت	میانگین	انحراف استاندارد	t	df	sig
نیاز فردی	پسر	۱۳.۱۶	۷.۷۶	۰.۳۶۲	۱۸	.۷۷۲
	دختر	۱۱.۸۷	۷.۸۸	۰.۳۶۱	۱۴.۹۹	
خانواده	پسر	۷.۹	۴.۳	-۰.۴۷۵	۱۷	.۷۱۱
	دختر	۸.۸۷	۴.۴	-۰.۴۷۲	۱۴.۸۴	
دوستان	پسر	۹.۷۵	۴.۵۹	۰.۸۰۷	۱۸	.۸۴۶
	دختر	۸	۴.۹۸	۰.۷۹۳	۱۴.۲۶	
مسئولین مدارس	پسر	۳.۱۶	۱.۸	۰.۸۷۶	۱۸	.۲۷۸
	دختر	۲.۵	۱.۴۱	۰.۹۲۴	۱۷.۳۸	
مسئولین شهر	پسر	۲.۳۳	۱.۹۶	-۱.۳۷۰	۱۸	۱
	دختر	۳.۵	۱.۶۹	-۱.۴۱	۱۶.۷	

ماخذ: مطالعات میدانی نگارنده، ۱۳۸۷

برای محاسبه این آزمون از آزمون (t) برای میانگین دو جامعه ی مستقل با نمونه های نابرابر و واریانس های برابر با استفاده از نرم افزار SPSS صورت گرفت. مراد از جامعه ی مستقل پسر و دختر بودن، مراد از نمونه های نابرابر، تقسیم بندی داده ها به تفکیک مداری سطح منتخب (۴مدرسه دخترانه و ۵ مدرسه پسرانه) و مراد از واریانس برابر، مقدار P.value در sig.2 بزرگتر از $a=0.05$ که نشانگر برابر بودن واریانس ها می باشد. با توجه به نتایج جدول شماره از آن جایی که مقدار P.value همه ی عوامل بزرگتر از $a=0.05$ است بنابراین تفاوت معنی داری بین عوامل تاثیر گذار بر گذران اوقات فراغت پسران و دختران وجود ندارد.

آزمون فرضیه یک: بین میزان اوقات فراغت دانش آموزان پسر و دختر تفاوت معنی داری وجود ندارد. به منظور آزمون این فرضیه میانگین و انحراف استاندارد ۱۳ سوال از سوالات پرسشنامه که شیوه های مختلف گذران اوقات فراغت پسر و دختر را می سنجد، محاسبه شده است و به منظور معنی داری تفاوت میان میانگین آن ها از آزمون t مستقل برای دو گروه مستقل استفاده شده است. با توجه به جدول چون مقدار P.value کوچکتر از $a=0.05$ می باشد فرضیه H₀ رد می شود. و این امر بیانگر آن است که تفاوت معنا داری در نحوه ی گذران اوقات فراغت پسران و دختران وجود ندارد. (جدول شماره ۶)

جدول شماره (۶) میزان تفاوت در نحوه گذران اوقات فراغت به تفکیک جنسیت

جنسیت	میانگین	انحراف استاندارد	t	df	sig
پسر	۴۲.۰۴	۲۲.۷۴	۳.۴۴	۱۲۸	.۰۰۱
دختر	۲۹.۹۲	۱۶.۹۳	۳.۴۴	۱۱۸.۲	

ماخذ: مطالعات میدانی نگارنده، ۱۳۸۷

آزمون فرضیه دو: بین میزان اوقات فراغت دانش آموزان پسر و دختر تفاوت معنی داری وجود دارد. به منظور بررسی میزان ساعات فراغت دانش آموزان و تفاوت احتمالی بین میزان اوقات فراغت دانش آموزان، میانگین و انحراف استاندارد اوقات فراغت دانش آموزان پسر و دختر در چهار دوره زمانی (روزانه، هفتگی، نوروز، تابستان) محاسبه شده

است و به منظور معنی داری تفاوت بین اوقات فراغت پسران و دختران از آزمون t برای دو گروه مستقل استفاده شده است. نتایج در جدول شماره ۷ ارائه شده است: جدول شماره (۷): تفاوت میزان اوقات فراغت به تفکیک جنسیت

دوره زمانی	جنسیت	میانگین	انحراف استاندارد	t	df	sig
روزانه	پسر	۴.۱۶	۸.۶۴	۱.۵۸	۳۵۶	.۰۶۹
	دختر	۲.۸۲	۲.۰۵	۲.۱۶	۲۴۱.۶	
هفتگی	پسر	۵.۲۷	۳.۵۹	۱.۰۴	۳۵۶	.۲۱
	دختر	۴.۵۸	۳.۲۳	۱.۶	۳۳۷.۴	
نوروز	پسر	۷.۲۴	۳.۴۳	۱.۲۷	۳۵۸	.۵۲
	دختر	۶.۷۹	۳.۱۲	۱.۲۹	۳۳۸.۱	
تابستان	پسر	۷.۳۲	۳.۰۲	۲.۲۵	۳۵۸	.۰۱۰ *
	دختر	۶.۹۳	۲.۵۹	۲.۳۱	۳۴۶.۴	

* چنانکه نتایج جدول نشان می دهد فقط بین ساعات گذران اوقات فراغت پسران و دختران در تعطیلات تابستان تفاوت معنی داری وجود دارد. زیرا مقدار $p.value$ کوچکتر از $a=0.05$ است. اما در ساعات گذران اوقات فراغت پسران و دختران در تعطیلات روزانه (ایام تحصیل)، هفتگی و نوروز تفاوت معنی داری وجود ندارد. زیرا مقدار $p.value$ بزرگتر از $a=0.05$ می باشد.

ماخذ: مطالعات میدانی نگارنده، ۱۳۸۷

۵. بحث و نتیجه گیری

اوقات فراغت یکی از نیازهای اساسی و پایه ای انسان است و مانند هر نیازی بسته به وضعیت فرد و محیط اجتماعی متغیر بوده و میان جوانان و بزرگسالان تفاوت دارد. چگونگی سپری کردن اوقات فراغت هم متأثر از فرهنگ و جامعه است و هم در ساختار و فرهنگ جامعه تاثیر گذار است و موجب ایجاد تغییرات اجتماعی می شود. بنابراین شناخت

نیازهای نسل جوان ، بررسی بستر سازی جامعه برای نیازهای فراغتی جوانان و در نهایت برنامه ریزی صحیح و حساب شده و مناسب می تواند ما را به توسعه ی ملی رهنمون کند. باید باور داشت که نیاز به گذران اوقات فراغت به گونه ای اجتناب ناپذیر به منزله ی یک ارزش برای تمام افراد جامعه خصوصا جوانان مطرح است. می توان ادعا کرد که تدوین برنامه هدایت شده برای گذران صحیح اوقات فراغت در جلوگیری از آسیب های اجتماعی بسیار مناسب است. در تبیین وضع موجود باید گفت در سال های اخیر حضورتشکل های دولتی و غیردولتی در برنامه سازی اوقات فراغت جوانان نسبت به سال های گذشته بیشتر و پررنگ تر شده است. بخش های خصوصی نیز در تولید ابزارکالاهای فراغتی فعال تر شده اند. و به نسبت تولید کالاها، استقبال مردم و به خصوص نسل جوان از این ابزارها و کالاها بیشتر شده است. پس این امر می تواند به نوعی امیدوار کننده باشد که مفهوم و لزوم فراغت جایگاه لازم را در میان خانواده ها پیدا نموده است. با تمام وجود، شواهد گواه آنست که نقاط ضعف در برنامه ریزی اوقات فراغت بسیار پررنگ می باشد. یافته های تحقیق حاضر نیز دلالت بر ضعف آشکار برنامه ریزی اوقات فراغت در ایران و به خصوص در شهرهایی مانند صومعه سرا دارد. یافته های تحقیق فاصله ی فاحش نیازهای جوانان و بسترسازی فراغتی جامعه را نشان می دهد که خود بیانگر فقر امکانات فراغتی در شهر صومعه سرا می باشد:

حدود ۷۱.۴ درصد از دانش آموزان نمونه ی آماری میزان اختصاص دادن خود به گردش و رفتن به پارک، گزینه ی "کم" را برگزیده اند. در صورتیکه مهم ترین درخواست آنان از دولت که بیشترین درصد را شامل می شد "توسعه ی اماکن تفریحی و..." بود. این نمونه خود گواه برعدم وجود امکانات لازم فراغتی و بستر سازی جامعه بر اساس نیازهای جامعه است. قابل توجه است که شهر صومعه سرا تنها دارای یک پارک قابل استفاده می باشد که مسلما پاسخگوی نیازهای جامعه نیست.

در پاسخ به رغبت انجام کارهای هنری ، بالاترین درصد حدود ۵۸.۵ را گزینه ی "خیلی کم" داشت. در حالی که یکی دیگر از مهم ترین تقاضاهای آن ها توسعه ی امکانات فرهنگی و هنری بود.

۷۴.۳ درصد از دانش آموزان مطالعات آزاد و غیر درسی گزینه ی کم را برگزیده اند. توسعه و افزایش کتابخانه یکی دیگر از تقاضاهای دانش آموزان بود.

۹۱.۶ درصد از دانش آموزان میزان اختصاص دادن به سینما را گزینه "اصلا" را برگزیده اند. در حالی که شهر صومعه سرا فاقد سینما است و تبعاً پاسخ اصلا روایی خاص خود را داراست.

بالاترین درصد درخواست نمونه آماری این تحقیق از دولت توسعه ی اماکن تفریحی و گردشگری بود.

توسعه ی اماکن ورزشی و فرهنگی در جایگاه های دوم و سوم قرار داشتند. احداث سینما و استخر که شهر صومعه سرا فاقد هر دو امکان ورزشی می باشد بود. یکی از مهم ترین و متفاوت ترین تقاضای دختران احداث اماکن پیاده روی مخصوص خانم ها و ایجاد امنیت بیشتر بود.

مهم ترین تفریحات منتخب پسران ماهیگیری، شکار، کوهنوردی و دوچرخه سواری، بود. نیاز به ایجاد سایت های مخصوص این نوع فراغت های فعال در این شهر بوضوح آشکار می باشد.

بیشترین تفریحات انتخاب شده ی دختران، تفریحاتی بود که بیشتر در منزل می توان به آن پرداخت. مانند "بازی با گوشی همراه، خواندن رمان، رقص، خوردن تنقلات و... این امر خود گواه بر فرهنگ حاکم بر جامعه می باشد که انزوا طلبی بیشتر دختران را به دنبال دارد.

۶. راهکارها

با توجه به تحلیل داده های پرسشنامه تحقیق حاضر راهکارهای زیر پیشنهاد می گردد: گسترش مراکز تفریحی، پارک و فضای سبز. ایجاد سایت های شکار در جنگل های نواحی شهر با توجه به رغبت دانش آموزان پسر به شکار.

ایجاد سایت های ماهیگیری در راستای طرح سالمسازی و استفاده بهینه از رودخانه هایی که شهر را مشروب می کنند.

ایجاد سایت هایی مخصوص خانم ها، مانند: سایت دوچرخه سواری، اسکیت، پیاده روی. گسترش مراکز ورزشی و امکانات و وسایل ورزشی. توسعه ی کتابخانه ها و افزایش کتاب ها.

ساخت استخر که از نیازهای آشکار جوانان است. احداث سینما که شهر صومعه سرا فاقد آن است. غنی سازی فرهنگ گذران اوقات فراغت در خانواده ها. غنی سازی فرهنگ توجه و احترام جوانان به حقوق هم و اعطای آزادی های مشروع و قانونمند.

احداث فرهنگسرا و افزایش کانون فکری به منظور استفاده بهینه. افزایش حمایت های مالی از پژوهشگران در مورد تحقیق و بررسی در زمینه مشکلات موجود و زمینه سایت یابی، جهت برنامه ریزی مطابق با نیازهای دانش آموزان. شناسایی مناطق کوهستانی تنیان، که مستعد پتانسیل های بالقوه برای کوهنوردی باشد. تشکیل هیئت های کوهنوردی جهت تشویق و حمایت علاقه مندان کوهنوردی. اقدام به برگزاری مسابقات محلی با فراهم نمودن زمینه های لازم. ایجاد هیئت های گردشگری و ورزش های ماجراجویانه و برگزاری کلاس های آموزشی.

ایجاد زیر ساخت هایی لازم با رویکرد توسعه ی پایدار. مکان یابی و طراحی سایت های مناسب با بهره گیری از کارشناسان مجرب. آگاه سازی خانواده درباره احساس مسئولیت نسبت به فرزندان، به ویژه جوانان در حمایت از نحوه ی گذران اوقات فراغت. دعوت از مربیان و متخصصان کارآمد در مسایل مختلف علمی، فرهنگی، هنری، آموزشی جهت رشد و تربیت و هدایت آن ها در مسیر هدفمند. برگزاری نمایشگاه های متفاوت به خصوص کتاب شهر.

۷. منابع:

- ۱- تند نویس، فریدون، (۱۳۷۵)، بررسی گذران اوقات فراغت دانشجویان دانشگاه‌های سراسر کشور با تاکید بر فعالیت های ورزشی (رساله ی دکتر)، دانشکده تربیت بدنی، دانشگاه تهران.
- ۲- تند نویس، فریدون، (۱۳۷۸)، جایگاه ورزش در اوقات فراغت دانشجویان کشور، نشریه حرکت، سال اول، شماره ۲.
- ۳- تند نویس، فریدون، (۱۳۸۰)، جایگاه ورزش در اوقات فراغت زنان ایرانی، نشریه دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی حرکت، شماره ۱۲
- ۴- جعفری، سید جلال، (۱۳۸۴)، بررسی عوامل موثر بر چگونگی گذران اوقات فراغت معلمان شهر رشت، پایان نامه کارشناسی ارشد، تهران، دانشگاه آزاد اسلامی.
- ۵- رادمند، جمشید، (۱۳۸۵)، بررسی نحوه گذران اوقات فراغت و عوامل موثر در آن در دانش آموزان دختر و پسر متوسطه قم، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی
- ۶- رضوانی، علی اصغر، (۱۳۷۹)، جغرافیا و صنعت توریسم، انتشارات دانشگاه پیام نور.
- ۷- عاشورپور، حسن، (۱۳۷۷)، بررسی چگونگی پرداختن به اوقات فراغت بین دانش آموزان پسر پایه سوم متوسطه شهری گیلان و تعیین عوامل موثر بر آن، پایان نامه کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی
- ۸- فرمانداری شهرستان صومعه سرا، ۱۳۸۷
- ۹- مظفری و...، سید امیراحمد، (۱۳۸۱)، نحوه گذران اوقات فراغت دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی کشور با تاکید بر فعالیت های ورزشی، فصلنامه المپیک، سال دهم، شماره ۱.
- ۱۰- معاونت برنامه ریزی استان گیلان، (۱۳۸۷)، سالنامه آماری استان گیلان، دفتر امار و اطلاعات شهر رشت.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

پروژه‌ی نگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی